

Poleteli so

//Tatjana Koren

1: Na naravoslovnih dnevih je mlade najpomembneje navdušiti. Ob prijetnih doživetjih in občutkih bodo mimogrede sprejeli vrednote varstva narave za svoje.

foto: Tatjana Koren

2: Aleš Tomažič (levo) in Matjaž Premzl (desno) sta kot mlada ornitologa med letoma 1996 in 2001 izdelala kar pet raziskovalnih nalog in jih predstavila na Srečanjih mladih ornitologov Slovenije.

foto: Jakob Smole

V reviji o pticah bi verjetno vsak najprej pomislil na speljane ptičje mladiče. Pa ni tako. Govorila bom o svojih učencih. Moja poklicna pot je bližje koncu kot začetku, tako da sem kot biologinja sodelovala z mnogimi posamezniki in društvi: z lovci, ribiči, gozdarji, ornitologi. Prav z ornitologi me vežejo najtesnejše vezi in najlepši spomini.

Kako smo začeli

Petnajst let je že od tega, ko se je Andrej Bibič, ki je bil moj učenec in že v osnovni šoli navdušen ornitolog, kot študent vrnil na šolo v vlogi predavatelja. S svojo strokovno in prijetno predstavitvijo je navdušil tako otroke kot mene. Tedaj smo začeli... Prvič smo šli na teren na Ptujsko jezero in polja ob njem. Andrej nas je čakal s srednješolcema Damijanom Denacem in Luko Božičem, Jakob Smole pa se je pripeljal z istim avtobusom kot mi, oprtan s teleskopom in dvakrat večjim nahrbtnikom, kot je bil on sam, saj je bil tedaj šele šestošolec. Andrej je kmalu zaključil s študijem in znanje dopolnjeval v tujini, mi pa smo nadaljevali z Luko, Damijanom in Jakobom. In tako je bilo nekaj let, v vseh letnih časih. V zgodnjih jutranjih urah smo se z vlakom vozili do ormoških bazenov, z avtobusom do Ptujkega jezera, na Medvedce, Mariborski otok, Bresterniško jezero, Studenški gozd, Račke ribnike, Mursko šumo in velikokrat na akumulacijo v Melju, ki je le nekaj sto metrov oddaljena od naše osnovne šole Tone-ta Čufarja v Mariboru. Otroci so bili na terenih vsi po vrsti navdušeni, eni so z opazovanji vztrajali, drugi so se menjavali. Prav v teh letih je ponovno oživelo delovanje Štajerske sekcije DOPPS, tako da smo se poleg izletov udeleževali tudi predavanj, ki potekajo vsako prvo sredo v mesecu na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Nikoli ne bom pozabila, kako potrpežljivo so tedaj še zelo mladi in s pedagoškim delom neizkušeni fantje prenašali svoje izjemno znanje in navdušenje na vse učence v skupini. Tudi kadar so bili otroci nemirni, preveč razigrani in glasni ali če so hoteli prepogost počitek, so jim prijateljsko svetovali in ponavljali že povedano. Pa tega, kako so prav na vsak teren prišli s

teleskopi in priročniki ter ob slikah razlagali posebnosti in odgovarjali na vprašanja.

Raziskovalne naloge

Z raziskovalnim delom smo začeli z Janjo Detiček, Zdravkom Tišmo, Majo Šenveter in Mihom Vrčkom. Kmalu sta se pridružila še Aleš Tomažič in Matjaž Premzl, kasneje pa še David Vujinovič, Tom Strojnik in Simon Komar. Popisovali smo ptice na akumulacijskem jezeru v Melju, lastovke v Zrkovcih, ptice v Brezju in kasneje v Zrkovcih, detle na Pobrežju, v Zrkovcih in na Brezju, pa ptice na akumulacijskem jezeru Komarnik pri Lenartu.

Ornitološko raziskovalno delo ima svoje posebnosti. Na teren moraš v rednih časovnih razmikih in ne kadar se ti zahoče ali pa imaš slučajno čas, na terenu je treba biti tudi ob pravi uri. Vse to pa so zmogli učenci poleg vseh učnih obveznostih s svojim navdušenjem, zagnanostjo, predvsem pa z ljubeznijo do ptic.

Nato je bilo treba podatke sistematično urediti in napisati dobro nalogo po vseh metodoloških načelih. To nikoli ni bilo lahko delo, zato sem se velikokrat zdela otrokom »tečna učiteljica«, ker zlepa nisem bila zadovoljna z izdelkom, ki je bil zanje že povsem »v redu«. Za pisanje naloge sta pri učencih velikokrat bolj kot za terensko delo potrebna napor in motivacija. Vsako pisanje katerekoli naloge zahteva določen napor, in naravoslovno pisanje ni nobena izjema. Kvečjemu obratno. Že terenski zapiski morajo biti narejeni natančno in pregledno, isto pa velja tudi za zapisovanje v ornitološki dnevnik, kamor zapišemo poleg vrst in števil še vse druge posebnosti s terena. Vse naloge smo pisali pri nas doma, ob veliki kuhinjski mizi. Mogoče bo kdo oporekal, češ razred je primernejši. Ob naši mizi res ni bilo tako togo, strogo šolsko, učinek pa je bil boljši kot v razredu. Pri vsem smo se nasmejali, otroci so se tudi strokovno skregali, pa najedli in spet trdo in nekaj ur pošteno delali. Z raziskovalnimi nalogami smo se udeležili srečanj za Mlade raziskovalce mesta Maribor, Srečanj mladih ornitologov Slovenije in državnih tekmovanj mladih raziskovalcev.

V vzgoji in izobraževanju delam že veliko let in vem, da so znanje, navade in spretnosti učencev »naložba na dolgi rok«. Z veliko gotovostjo trdim, da bodo ti mladi raziskovalci vse življenje dobri opazovalci in ljubitelji ptic. Z veseljem lahko zapišem, da smo se z vsemi nalogami tudi odlično odrezali.

Dobivali smo nagrade in dosegali prva mesta, vendar ima prav ta del tudi neprijetne strani, na primer tekmovalnost, ki je pravo nasprotje prijetnim doživetjem s terena.

Moja razmišljanja in izkušnje

Naloga mentorja ni omejena le na poznavanje problema in podatkov, v mojem primeru poznavanja ptic, marveč je širša. Prva in najpomembnejša je »pridobitev za stvar«, da ti uspe otroka navdušiti za teren, nato pa ga usmerjaš, vzpodbujaš, ga spremljaš na čimveč terenov, narediš nekaj posnetkov za vzpodbudo in razvedrilo. Priznam, ni bilo vedno lahko in lepo. Ob telesnih naporih, ki spremljajo terensko delo, ko si izpostavljen vetru, vlagi, vročini in mrazu, ledu in snegu, smo skupaj z učenci prebrodili tudi vsa običajna obdobja in dogodke v razvoju otrok od 11. do 15. leta. Od otroškega čebljanja, trme, upornosti, hahljanja, jezikanja, odkritega kritiziranja, gledanja izpod oči, pa do dolge hoje molče, spoštljivega umikanja vej, ki bi me lahko oplazile, do odobravanja in navdušenja. Ko so malo odrasli, pa so me »mučili«, saj niso hoteli po ves dan nič jesti, ker »pravi ornitologi« na terenu ne jedo, v žepih imajo le beležnice in priročnike o pticah... In kot učitelj moraš vse to znati blažiti, miriti in prenesti.

Res je, da je za vsakega človeka ob službi, tudi za učitelja, vse, kar je zunaj »opisa del in nalog«, naporno, vendar je prav ta del za učence in učitelje najlepši. Otroci se ob dodatnem delu niso samo strokovno kalili, dozorevali so tudi osebnostno. To pa je najpomembnejše od vsega. Proces pa poteka tudi v obratni smeri. Prav vsaki generaciji osmošolcev ob slovesu rečem, da sem se ogromno naučila od njih. Otroke moraš najprej imeti rad, jih razumeti, jim stati ob strani. Mislim, da ima vsak otrok, ki se odloči za terensko delo in je pripravljen zgodaj vstati ter se spopasti z vsemi težavami na terenu, veliko mero vztrajnosti in potrpežljivosti. Ne glede na starostno razliko pa se mi zdi za delo pomemben tudi skupen interes, ki zbližuje.

Dobrih sedem let je od tedaj, ko smo popisovali lastovke v Zrkovcih, ko me je Matjaž takoj po prihodu z dopusta klical, ali pridem pogledat drugi zarod. Kako toplo mi je bilo pri dušinjega, petošolca, je skrbelo, ko bi marsikdo od odraslih zamahnil z roko, češ, saj je vse isto. Takoj naslednje jutro sem bila tam, Matjaž pa me je bos in v kratkih hlačah čakal sredi Zrkovcev. Pa drug dogodek. Nedelja popoldan in obupan Tomov klic po mobitelu. Z ranjenim galebom v rokah me je klical, kaj naj naredi s ptico. Bila je zima, zato sem ga morala najprej

prepričati, naj ne teče več po kanalu ob Dravi, ker bi mu lahko zdrsnilo, šele nato sva se v miru o vsem pogovorila. Poseben dogodek zame je vsakoletno zimsko štetje ptic. Zelo težak, dolg, a zame najlepši je zimski popis od Starš do akumulacije v Melju, dolg 12 km. Ob svitu začnemo, v mraku končujemo. Vmes pa premagujemo globoki sneg in se spotikamo ob skritih vejah. Lepo je, ko se samo s pogledi razumemo in vsi vemo, da moramo biti pri dostopu previdni, da ne splašimo jate; da si moramo delo razdeliti, ko gre za čas in bi ptice odletele. Prijeten je občutek, ko je vedno nekdo v skupini, ki poskrbi za zadnjega, ki je trenutno zaostal. Prav ta povezanost, tovarištvo, nesebičnost, skupno veselje, ko nekdo odkrije redko ptico ali drugo posebnost, mi je pri ornitologih najbolj všeč. Ne poznam veliko delovnih skupin, ki bi delovale na tak način. Podoben občutek zaveje tudi vsako sredo, po vsakem predavanju v Mariboru. Nihče takoj ne vstane, loputa s stoli in beži iz predavalnice. Obsedimo in se še dolgo sproščeno pogovarjamo o predavanju ali o drugi aktualni temi.

Danes so to mladeniči, na katere bi bil ponosen vsak učitelj. Po vsem, kar vedo o pticah, jih mirno lahko postavim ob bok znanim slovenskim ornitologom. Ponosna sem nanje, čeprav vem, da njihovega znanja ne bom nikoli dosegla. Pa nič zato, saj pravijo, da vsakega dobrega učitelja učenci presežejo. Morda bi teh vrstic nikoli ne napisala, če lansko leto Damijan, ki je prevzel uredništvo Sveta ptic, v uvodniku ne bi bil zapisal, »da je prav vsak izmed nas za nekaj poklican in lahko to delo tudi dobro opravi«. Tedaj sem se nad napisanim zamislila in si rekla: Pa saj to je to, kar sama že tako dolgo počnem pri svojem delu z učenci.

Ko bom imela več časa in poklicno ne bom več skrbela za mladino, bom še vedno redno hodila na teren, še vedno sedela v klopih Pedagoške fakultete, poslušala in se učila. Tedaj bom nadoknadila vse zamujeno in bom tudi sama po oglašanju prepoznala vse ptice. Že zato, ker bom morda nekoč navduševala tudi svoje vnuke.

Čeprav so se naše poti razšle in je polovica skupine že na odgovornih delovnih mestih na DOPPS, drugi pa nadaljujejo v srednjih šolah ali pa so pred odločitvijo o študiju, sta tu že Matjaž Kerček in Dejan Bordjan, ki spremljata nove skupine na teren, kadar le moreta.

In vse se začinja znova. ●

3: Simon Komar (levo), David Vučič (sredina) in Tom Strojnik (desno) so z raziskovalno nalogo Ptice, zimski gostje na akumulaciji Melje in stari strugi reke Drave na III. srečanju mladih raziskovalcev – osnovnošolcev Slovenije prejeli zlato priznanje. foto: Tatjana Koren

4: Na tradicionalnem zimskem štetju vodnih ptic se vsako leto učimo drug od drugega. Zares se začnemo učiti šele, ko učimo mi sami. foto: Tatjana Koren